

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ННІ «Каразінський
інститут міжнародних відносин та
туристичного бізнесу»

(вказати назву структурного підрозділу)

Микола ПИСАРЕВСЬКИЙ

(вказати П.І.Б керівника)

“ ”

2025 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Історія міжнародних відносин і дипломатії

рівень вищої освіти : перший (бакалаврський)

галузь знань: С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»

спеціальність: СЗ «Міжнародні відносини»

освітня програма : «Світова політика та дипломатія»

вид дисципліни : обов'язкова

ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

2025 / 2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» 28. 08. 2025 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

доктор історичних наук, професор, професор кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу Сергій ЛИМАН

кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу Анатолій ПАРФІНЕНКО

Програму схвалено на засіданні кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

Протокол від 26 серпня 2025 року №1

Завідувач кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

(підпис)

Анатолій ПАРФІНЕНКО

Програму погоджено з гаранткою освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

Гарантка освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

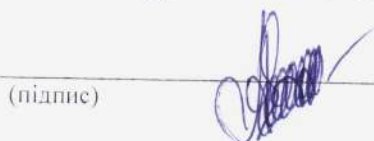
(підпис)

Ганна ПАНАСЕНКО

Програму погоджено науково-методичною комісією ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Протокол від 27.08. 2025 року, №1

Голова науково-методичної комісії ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

(підпис)

Ганна ПАНАСЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Історія міжнародних відносин і дипломатії» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Світова політика та дипломатія» підготовки бакалавра спеціальності СЗ «Міжнародні відносини».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – вивчити основні тенденції та проблеми історії й еволюції міжнародних відносин від давнини до 1945 р., особливості формування міжнародних відносин як системи, що має свої власні закони, завдання, еволюцію; виробити навички аналізу закономірностей та особливостей розвитку історії міжнародних відносин; навчити студентів працювати з дипломатичними, політичними, міжнародно-правовими джерелами.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни «Історія міжнародних відносин» – набуття теоретичних знань з питань зовнішньої політики, діяльності провідних гравців на міжнародній арені; вмінь аналізувати основні факти з історії міжнародних відносин від Стародавності до закінчення Другої світової війни ; ключові проблеми у відносинах між провідними державами світу і шляхи їх вирішення; основні засоби здійснення зовнішньої політики суверенних країн – дипломатію та війни; діяльність знакових персоналій та ключові зовнішньополітичні концепції, представлені на міжнародній арені у зазначений період; основних тенденцій розвитку міжнародних відносин від виникнення перших держав до 1945 р.

1.3. Кількість кредитів – 5

1.4. Загальна кількість годин - 150

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	-
Семестр	
1-й	-
Лекції	
32 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	-
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	

86 год.	-
Індивідуальні завдання	
-	

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна

- формування наступних загальних компетентностей:

Передбачені стандартом:

ЗК1. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України;

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК11. Здатність спілкуватись іноземною мовою.

- формування наступних спеціальних (фахових) компетентностей:

Передбачені стандартом:

СК1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.

СК2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК3. Здатність оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях.

СК4. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики держав, суспільних комунікацій, регіональних досліджень.

СК5. Здатність аналізувати вплив світової економіки, міжнародного права та внутрішньої політики на структуру й динаміку міжнародних відносин та зовнішньої політики держав.

СК6. Здатність застосовувати засади дипломатичної та консульської служби, дипломатичного протоколу та етикету, уміння вести дипломатичне та ділове листування (українською та іноземними мовами).

СК7. Здатність аналізувати міжнародні інтеграційні процеси у світі та на Європейському континенті, та місце в них України.

СК8. Усвідомлення національних інтересів України на міжнародній арені.

СК9. Здатність застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для розв'язання складних спеціалізованих задач і проблем.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна

Результати навчання, передбачені стандартом:

РН01. Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень

міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.

Передбачені робочою групою:

RH19 Знати наукові підходи, концепції та методи міжнародної практики побудови миру, трансформації міжнародних конфліктів, забезпечення політики розвитку, прав людини, справедливості та гендерної рівності

RH21 Знати основні тенденції світового політичного процесу, відстоювати кращу систему міжнародного політичного порядку, враховуючи позитивний досвід окремих націй та держав.

1.8. Пререквізити:

Не потребує

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Вступ. Історія міжнародних відносин і дипломатії від Давнини до середини XVII ст.

Тема 1. Історія міжнародних відносин як об'єкт вивчення

Предмет, мета та завдання курсу «Історія міжнародних відносин і дипломатії». Основи вивчення історії міжнародних відносин. Характеристика ключових термінів. Поняття міжнародного права. Сутність суверенітету. Основні категорії, інтереси та цілі учасників міжнародних відносин. Види та форми міжнародних відносин. Особливості розвитку міжнародних відносин на різних етапах всесвітньої історії.

Тема 2. Держави стародавнього Сходу у міжнародних відносинах

Особливості міждержавних відносин на стародавньому Сході. Виникнення дипломатії. Воєнні походи Аккадського царства, Ассирії, Персидської держави. Особливості зовнішньої політики Єгипту. Значення єгипетсько-хеттського договору 1278 р. до н.е. для історії міжнародних відносин. Стародавня Індія в системі міждержавних відносин. Закони Ману про дипломатів та їхню діяльність. Зовнішня політика Стародавнього Китаю.

Тема 3. Міждержавні відносини в античному світі

Форми міжнародних зв'язків у Давній Греції. Греція гомерівського та архаїчного періодів у міжнародних відносинах. Грецька колонізація Середземного та Чорного морів. Греко-перські війни 499-449 рр. до н. е. Зростання протиріч між Афінами та Спартою. Пелопоннеська війна (431-404 рр. до н. е.). Захоплення Греції Македонією. Походи Александра Македонського на Схід та їх міжнародні наслідки. Особливості давньоримської дипломатії. Формування міжнародного права. Зовнішня політика Римської республіки. Пунічні війни. Зовнішня політика Римської

імперії. Середземноморська система міждержавних відносин в VI ст. до н. е. – V ст. н. е.

Тема 4. Міжнародні відносини й дипломатія у добу раннього Середньовіччя

Падіння Західної Римської імперії та утворення варварських держав. Зовнішньополітичні доктрини Карла Великого. Утворення та розпад Франкської імперії. Постверденська Європа у системі міжнародних відносин. Особливості міждержавних відносин у добу раннього Середньовіччя Система феодалної ієрархії та дипломатія сеньйорів. Роль династичних зв'язків у міжнародних відносинах доби Середньовіччя. Зовнішня політика Візантійської імперії у IV-XI ст. Дипломатія Київської Русі. Арабські завоювання та створення Арабського халіфату.

Тема 5. Міжнародні відносини та зовнішня політика держав середньовічній Європі у XI-XV ст.

Загальна характеристика змін у міжнародних відносинах держав середньовічній Європі у XI-XV ст. Протистояння між папством та імператорами Священної Римської імперії. Дипломатична активність духовенства. Вплив християнства та лицарства на формування зовнішньополітичних доктрин Середньовіччя. Хрестові походи. Міжнародна діяльність духовно-лицарських орденів. Діяльність європейських та візантійських дипломатів у XI-XV ст. Етапи та міжнародні наслідки реконквісти. Столітня війна та її міжнародні наслідки. Міжнародне становище Південно-Східної Русі у XIII-XV ст. Утворення Галицько-Волинської держави та її відносини із Золотою Ордою, Литвою та Польщею.

Тема 6. Міждержавні відносини на Середньовічному Сході у XI-XV ст.

Зовнішня політика країн Близького Сходу напередодні та під час хрестових походів. Монголо-татарська навала, як зовнішньополітичний чинник. Створення Монгольської імперії та її міждержавні зв'язки. Зовнішня політика імперії Тимуридів. Завоювання турків-османів та загибель Візантії. Османська загроза країнам Європи. Зовнішня політика середньовічної Індії. Делійський султанат та його боротьба з експансією монголів і Тамерлана. Міжнародне становище середньовічного Китаю. Японія в міжнародних відносинах Середньовіччя.

Тема 7. Міжнародні відносини у Ранній Новий час (кінець XV–XVII ст.).

Вплив Великих географічних відкриттів та ідеології гуманізму й Реформації на зовнішню політику провідних держав. Протиріччя між Іспанією, Священною Римською імперією та Францією в XVI ст. Італійські війни. Іспано-англійське суперництво у XVI ст. Утворення Речі Посполитої та її зовнішня політика. Зовнішня політика Росії у XVI – першій половині XVII ст. Передумови, хід та наслідки Тридцятилітньої війни. Країни Близького

Сходу у міждержавних відносинах в кінці XV – першій половині XVII ст. Турецька загроза. Утворення та міжнародне становище Імперії Великих моголів.

Розділ 2. Вестфальська, Віденська та Версальсько-Вашингтонська системи міжнародних відносин .

Тема 8. Вестфальська система міжнародних відносин Вестфальська система міжнародних відносин (друга половина XVII – XVIII ст.)

Головні принципи Вестфальської системи міжнародних відносин. Спроби Франції домогтися гегемонії у Європі та світі у другій половині XVII – середині XVIII ст. Національно-визвольна війна українського народу під керівництвом Б. Хмельницького. Дипломатія Козацької держави. Війна за іспанську спадщину 1701-1714 рр. та її наслідки. Північна війна та Ніштадтський мирний договір 1721 р. Російська імперія як новий чинник світової політики. Російсько-турецькі війни XVIII ст. Семирічна війна 1756-1763 рр. та її наслідки для Європи і світу. Міжнародні відносини під час боротьби північноамериканських колоній Англії за незалежність. Створення США

Тема 9. Міжнародні відносини під час Великої Французької революції та Наполеонівських воєн

Початок Великої Французької революції та її вплив на міжнародні відносини. Війни революційної Франції. Порушення старої системи європейської рівноваги. Прихід Наполеона до влади та початок Наполеонівських воєн. Дипломатична та розвідницька діяльність Ш. Талейрана. Імперія Наполеона, її зовнішньополітичні імперативи. Крах Наполеонівської імперії.

Тема 10. Віденська система міжнародних відносин

Віденський конгрес 1814-1815 рр. та формування Віденської системи міжнародних відносин. Вплив на зовнішню політику провідних держав національно-визвольної боротьби народів Латинської Америки, Центральної та Південної Європи. «Доктрина Монро» і початок експансіонізму США. Зовнішньополітичні наслідки європейських революцій 1848-1849 рр. та Кримської війни. Утворення дуалістичної Австро-Угорщини. Об'єднання Італії. Франко-пруська війна та об'єднання Німеччини. Постфранкфуртський порядок. Російсько-турецька війна 1877-1878 рр. та її міжнародні наслідки. Колоніальна політика європейських країн у XIX ст.. та зростання колоніальних і континентальних протиріч. Причини та міжнародні наслідки створення Троїстого та Російсько-французький союзів.

Тема 11. Міжнародні відносини напередодні Першої світової війни

Загострення відносин між провідними державами на зламі XIX–XX ст. Іспано-американська, англо-бурська, російсько-японська війни. Англо-

германський антагонізм початку XX ст. Угоди Англії з Францією та Росією й завершення створення Антанти. Марокканські конфлікти та італо-турецька війна 1911-1912 рр. Перша та Друга Балканські війни.

Тема 12. Перша світова війна як головний фактор світової політики 1914-1918 рр.

Причини та початок Першої світової війни. Воєнні дії 1914 р. та їх вплив на активність дипломатичних корпусів воюючих держав. Кампанії 1915 р. Воєнні дії 1916 р. Спроби та провал «мирних маневрів» держав в 1916-1917 рр. Воєнні дії у 1917 р. Вступ США до війни. Міжнародні наслідки Лютневої революції та Жовтневого перевороту в Росії. Брестський мирний договір. «14 пунктів» В. Вільсона. Воєнні дії у 1918 р. Закінчення та підсумки Першої світової війни.

Тема 13. Міжнародні відносини у 1918-1929 рр. Створення Версальсько-Вашингтонської системи.

Паризька мирна конференція 1919-1920 рр. Боротьба держав за панування на Тихому океані. Вашингтонська конференція 1921-1922 рр. Створення Версальсько-Вашингтонської системи та її головні протиріччя. Особливості міжнародних відносин в Європі у першій половині 1920-х рр. Репараційне питання у 1920-х рр. Плани Дауеса та Юнга. Міжнародні відносини у другій половині 1920-х рр. Пакт Бріана-Келлога.

Тема 14. Міжнародні відносини у 1929-1939 рр. Крах Версальсько-Вашингтонської системи.

Світова економічна криза 1929-1933 рр. та її вплив на міжнародні відносини. Виникнення двох вогнищ війни. Напад Італії на Ефіопію. Італо-німецька інтервенція в Іспанії. «Вісь Рим-Берлін» та формування союзу країн-агресорів. Політика умиротворення агресорів. Міжнародні наслідки «Аншлюсу» Австрії й Мюнхенської угоди. Пакт Молотова-Ріббентропа. Додатковий таємний протокол про розподіл територій у Центрально-Східній Європі

Тема 15. Міжнародні відносини в період Другої світової війни (1939–1945 рр.)

Причини Другої Світової війни. Початок Другої світової війни. «Дивна війна». Територіальне розширення СРСР у 1939-1940 рр. Радянсько-німецькі стосунки у 1939-1941 рр. Воєнні дії та дипломатичні стосунки у 1940- першій половині 1941 рр. Напад Німеччини та її сателітів на СРСР. Воєнні дії у 1941-1942 рр. Особливості формування та діяльність антифашистської коаліції. Вступ США у війну. Воєнні дії та дипломатичні стосунки у 1943 р. Тегеранська конференція та її рішення. Вплив перемог радянських військ на дипломатичні дії СРСР. Кримська (Ялтинська) конференція. Поразка і капітуляція Німеччини. Конференції у Сан-Франциско та Потсдамі.

Міжнародні відносини у Азійсько-Тихоокеанському регіоні під час Другої світової війни. Поразка і капітуляція Японії. Головні підсумки Другої світової війни.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Вступ. Історія міжнародних відносин і дипломатії від Давнини до середини XVII ст .												
Тема 1. Історія міжнародних відносин і дипломатії як об'єкт вивчення	9	2	2			5						
Тема 2. Держави стародавнього Сходу у міжнародних відносинах	9	4				5						
Тема 3. Міждержавні відносини в античному світі	10		4			6						
Тема 4. Міжнародні відносини й дипломатія у добу раннього Середньовіччя	10	4				6						
Тема 5. Міжнародні відносини та зовнішня політика держав середньовічній Європі у XI-XV ст.	12	4	2			6						
Тема 6. Міждержавні відносини на Середньовічному Сході у XI-XV ст.	10		4			6						
Тема 7. Міжнародні відносини у Ранній Новий час (кінець	10	2	2			6						

XV – перша половина XVII ст).												
Разом за розділом 1	70	1 6	1 4			40						
Розділ 2. Вестфальська, Віденська, Версальсько-Вашингтонська системи міжнародних відносин та Друга світова війна.												
Тема 8. Вестфальська система міжнародних відносин (друга половина XVII – XVIII ст.).	9		4			5						
Тема 9. Міжнародні відносини під час Великої Французької революції та Наполеонівських воєн.	7		2			5						
Тема 10. Віденська система міжнародних відносин.	10	4				6						
Тема 11. Міжнародні відносини напередодні Першої світової війни	12	2	4			6						
Тема 12. Перша світова війна як головний фактор світової політики 1914-1918 рр.	10		4			6						
Тема 13. Міжнародні відносини у 1918-1929 рр. Створення Версальсько-Вашингтонської системи.	10	4				6						
Тема 14. Міжнародні відносини у 1929-1939 рр. Крах Версальсько-Вашингтонської системи.	8	2				6						
Тема 15. Міжнародні відносини в період	14	4	4			6						

Другої світової війни (1939–1945 рр.)												
Разом за розділом 2	80	1 6	1 8			46						
Усього годин	150	3 2	3 2			86						

4. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1-2	Тема 1. Історія міжнародних відносин і дипломатії як об'єкт вивчення	2
2-3	Тема 3. Міждержавні відносини в античному світі	4
4-5	Тема 5. Міжнародні відносини та зовнішня політика держав середньовічній Європи у XI-XV ст.	2
5-6	Тема 6. Міждержавні відносини на Середньовічному Сході у XI-XV ст.	4
7-8	Тема 7. Міжнародні відносини у Ранній Новий час (кінець XV – перша половина XVII ст.).	2
8-9	Тема 8. Вестфальська система міжнародних відносин (друга половина XVII – XVIII ст.)	6
10-11	Тема 9. Міжнародні відносини під час Великої Французької революції та Наполеонівських воєн	2
11-12	Тема 11. Міжнародні відносини напередодні Першої світової війни	4
13-14	Тема 12. Перша світова війна як головний фактор світової політики 1914-1918 рр.	2
15-16	Тема 15. Міжнародні відносини в період Другої світової війни (1939–1945 рр.)	4
	Разом	32

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Історія міжнародних відносин і дипломатії як об'єкт вивчення Проаналізувати дискусійні питання про періодизацію міжнародних відносин у працях зарубіжних дослідників	5
2	Держави стародавнього Сходу у міжнародних відносинах Лекційний матеріал доповнити більш детальним вивченням східного вектору зовнішньої політики Персидської держави	5

3	Міждержавні відносини в античному світі За допомогою письмових джерел розглянути процес створення та міжнародну діяльність симмахій у Стародавній Греції.	6
4	Міжнародні відносини й дипломатія у добу раннього Середньовіччя Проаналізувати зміст «Історії франків» єпископа Грігорія Турського як джерела з історії міждержавних відносин V-VI ст.	6
5	Міжнародні відносини та зовнішня політика держав середньовічній Європи у XI-XV ст. Розширити лекційний матеріал інформацією про дипломатичні місії, Джованні дель Плано Карпіні, Андре де Лонжюмо, Гільома де Рубрука.	6
6	Міждержавні відносини на Середньовічному Сході у XI-XV ст. Розглянути зміст «Подорожей» лицаря Йоганна Шільтбергера як джерела з історії міжнародних відносин на середньовічному Сході.	6
7	Міжнародні відносини у Ранній Новий час (кінець XV – перша половина XVII ст.). Розширити лекційний матеріал інформацією про причини Великих Географічних відкриттів та колонізації європейцями Нового світу.	6
8	Вестфальська система міжнародних відносин (друга половина XVII – XVIII ст.). Розглянути вплив ідей Просвітництва та масонських лож на формування зовнішньополітичних прагнень європейської буржуазії.	5
9	Міжнародні відносини під час Великої Французької революції та Наполеонівських воєн Проаналізувати умови, процес підготовки і підписання Тільзитського миру.	5
10	Віденська система міжнародних відносин. Лекційний матеріал доповнити більш детальним вивченням «Східного питання»	6
11	Міжнародні відносини напередодні Першої світової війни Проаналізувати міжнародно-правову базу та механізм співробітництва країн-учасниць Антанти	6
12	Перша світова війна як головний фактор світової політики 1914-1918 рр. Проаналізувати наслідки вступу у Першу світову війну держав Латинської Америки	6
13	Міжнародні відносини у 1918-1929 рр. Створення Версальсько-Вашингтонської системи. Лекційний матеріал доповнити більш детальним вивченням протиріч провідних західних держав щодо проектів уставу Ліги Націй.	6
14	Міжнародні відносини у 1929-1939 рр. Крах Версальсько-Вашингтонської системи. Проаналізувати дискусійні питання про фактори, що впливали на формування політики умиротворення агресорів в політичних колах Великої Британії та Франції	6
15	Міжнародні відносини в період Другої світової війни (1939–1945 рр.)	6

	Лекційний матеріал доповнити більш детальним вивченням протиріч країн-учасниць антигітлерівської коаліції.	
	Разом	86

6. Індивідуальні завдання – не передбачені

7. Методи навчання

Методи навчання, як впорядковані способи взаємопов'язаної, целеспрямованої діяльності викладача та студентів, спрямовані на ефективне розв'язання навчально-виховних завдань, реалізуються через систему прийомів та засобів навчальної діяльності. Прийоми навчання (конкретні дії викладача та студентів), спрямовані на реалізацію вимог методів. Засоби навчання – різноманітне навчальне обладнання, яке використовується у системі пізнавальної діяльності, зокрема, технічні засоби.

7.1. Словесні методи навчання:

- лекція;
- бесіда;
- розповідь;
- пояснення.

7.2. Наочні методи навчання:

- ілюстрація;
- демонстрація.

7.3. Практичні методи навчання:

- метод робіт із письмовими джерелами;
- метод робіт із аудіо/відеоматеріалами;
- практичні заняття.

8. Методи контролю

При вивченні дисципліни «Історія міжнародних відносин і дипломатії» застосовуються наступні методи контролю: усний, письмовий та тестовий.

Контроль з дисципліни складається з поточного контролю, який проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на лекціях, у формі виступів студентів при обговоренні питань на проблемних лекціях, у формі тестування, тощо. Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення модульної оцінки, при проведенні іспиту і враховуються при визначенні підсумкової екзаменаційної оцінки з дисципліни.

Засвоєння тем (поточний контроль) контролюється на підсумкових заняттях та/або виконанням індивідуальної роботи

Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки студентів:

Застосовуються такі методи контролю підготовки студентів:

- усні відповіді на семінарських заняттях;
- письмовий експрес-контроль;
- колоквіум;
- тестові завдання;

- виконання творчих завдань;
- розв’язування ситуаційних задач;
- виконанням індивідуальної роботи (реферати, доповіді, інформаційні повідомлення, аналітичні огляди, підготовка мультимедійних презентацій).

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення екзамену. Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40. Час виконання – до 40 хвилин.

Екзаменаційний білет має тестову форму. Білет містить 40 тестових завдань, студент одержує 1 бал за кожну вірну відповідь.

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на екзамені студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота											Реферат	Всього	Екзамен	Сума
семінар	T1	T3	T5	T6	T7	T8	T9	T11	T12	T15				
макс. бал	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	10	60	40	100

T1, T2 ... – теми розділів

Критерії оцінювання

Поточний контроль є складовою системи організації навчального процесу. Завданням поточного контролю є оцінювання знань, умінь та практичних навичок студентів, набутих під час засвоєння окремого розділу дисципліни. Розділ – це логічно завершена частина теоретичного та практичного навчального матеріалу з навчальної дисципліни. Кожен окремий розділ включає завдання для самостійної роботи. Оцінка за розділ – це сума балів, отриманих студентом за виконання всіх видів робіт, передбачених цим розділом.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять, підсумкового контролю за підсумками вивчення розділу. Оцінка студента за підсумками вивчення розділу складається за результатами поточного контролю за підсумками вивчення розділу (у формі тестів) та під час проведення семінарських занять. Тести поточного контролю за розділ оцінюються від 0 до 5 балів. Кожна відповідь на семінарських заняттях оцінюється максимум в 5 балів.

Кожен студент наприкінці семестру готує реферат, який оцінюється максимум в 10 балів.

Сума балів, які студент денної форми навчання може набрати за поточним контролем, дорівнює 60.

Підсумковий контроль засвоєння розділів здійснюється по їх завершенню на підсумкових заняттях.

Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих розділів.

Семестровий підсумковий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень студента. Він проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового екзамену в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному цією робочою програмою дисципліни «Історія міжнародних відносин і дипломатії».

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення іспиту в 1 семестрі. Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40.

Студент допускається до підсумкового контролю, якщо за результатами поточного контролю він набрав не менше 20 балів.

Сумарна оцінка за вивчення дисципліни розраховується як сума модульних оцінок та балів, отриманих за результатами підсумкового семестрового контролю. Загальна сума балів модульних і підсумкового семестрового контролю складає 100.

Усний виступ та виконання письмового завдання, тестування	Критерії поточного оцінювання знань студентів
5	Відповідь студента є правильною, обґрунтованою, логічною, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки; відповідь обов'язково супроводжується презентацією; студент активно працює протягом усього семінарського заняття, демонструє глибоке оволодіння лекційним матеріалом, а також знання спеціальної літератури, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал, впевнено відповідає на додаткові запитання.
4	Студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст питань; відповідь супроводжується презентацією; у процесі підготовки доповіді студентом було використано основну літературу, відповідаючи на запитання студент виявляє знання лекційного матеріалу, в процесі викладання деяких позицій не вистачає достатньої глибини та аргументації; студент не впевнено відповідає на додаткові запитання, допускаючи, при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.
3	В цілому студент володіє навчальним матеріалом, під час усних виступів та письмових відповідей викладає його основний зміст, виявляє знання лекційного матеріалу, намагається аналізувати факти й події, робити висновки; під час підготовки відповіді не була використана рекомендована література; у відповіді допущено суттєві неточності та помилки.
	Бали нараховуються в разі якщо відповідь відтворює основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; студент у цілому оволодів суттю питань з даної теми, втім, відсутні глибокий

2	та всебічний аналіз представленого матеріалу, а також його обґрунтування та аргументація; студент не проявляє активності на практичних заняттях, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу.
1	Студент частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки.

Критерії оцінювання реферату

При оцінці реферату враховується ступінь розкриття теми та відображення головного змісту, глибина опрацювання відповідних тематичних джерел інформації, вміння застосовувати теоретичний матеріал для вирішення практичних проблем, логічність викладу, здатність робити висновки з проведеного дослідження, відповідність технічного оформлення зазначеним нормам, якість підсумкової співбесіди або доповіді. Оцінка дається кожному з вказаних елементів виконаної роботи

Складові оцінювання виконання реферату

1	Оформлення роботи відповідно до вимог	до 2 балів
2	Структурно-логічна побудова роботи, актуальність та новизна (зміст вступу)	до 2 балів
3	Основна частина	до 4 балів
4	Висновки до реферату	до 2 балів
5	Усього (максимальна кількість)	10 балів

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
0-49	незадовільно

10. Рекомендована література

Методичне забезпечення

Історія міжнародних відносин : методичні рекомендації до вивчення дисципліни (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньої програми «Міжнародні відносини та регіональні студії» [Електронний ресурс] / уклад. С. І. Лиман. Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2025. 47 с. (PDF)
 URI <https://ekhnuir.karazin.ua/handle/123456789/21659>

Основна література

1. Брусиловська О. І. Історія міжнародних відносин (сер. III тис. до н. е. – сер. XVII ст. н. е.): навч.-метод. посіб. / О. І. Брусиловська, І. М. Коваль. Одеса: Одеськ. нац. ун-т імені І. І. Мечникова, 2013. 188 с.
2. Булик М. В. Історія міжнародних відносин у давні часи: навчальний посібник. Маріуполь : МДУ, 2017. 274 с.
3. Григор'єва Т. Історія дипломатії: від давнини до кінця XVIII ст. / Т. Григор'єва. Київ : Видавн. дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. 177 с.
4. Дюрозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів / Ж.-Б. Дюрозель. К.: Основи, 1995. 903 с.
5. Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до Нового часу / А. Л. Зінченко. К.: Проза, 2005. 560 с.
6. Іваницька О. П. Історія міжнародних відносин (1918–1945 роки): Навч. посіб. / О. П. Іваницька. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 632 с.
7. Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку XX ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.
8. Історія міжнародних відносин (1914–2015): навч. посіб. для студентів ВНЗ, викл. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Л. С. Матлай; Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2016. 140 с.
9. Історія міжнародних відносин : підруч. / І. В. Алексеєнко, А. Х. Маргулов, І. А. Єремєєва, М. В. Несправа. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 228 с.
10. Історія міжнародних відносин : навчально-методичний комплекс дисципліни для студентів спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньої програми «Міжнародні відносини та регіональні студії» / Лиман С. І. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 52 с.
11. Історія дипломатичних відносин у XX сторіччі / М. Й. Марущак. Вінниця : Нова Кн., 2008. 365 с.
12. Кучменко Е. М. Історія міжнародних відносин першої половини XX ст. : у 2 ч. / Е. М. Кучменко. К. : ІПК ДСЗУ, 2007. Ч. 1. 369 с.; Ч. 2. 386 с.
13. Кучик О. С. Зовнішня політика України: навчальний посібник / О. С. Кучик, О. А. Заяць. К.: Знання, 2010. 334 с.
14. Лиман С. І. Історія міжнародних відносин та дипломатії (довестфальська доба) : навчальний посібник / С. І. Лиман, А. Ю. Парфіненко. Суми : Університетська книга, 2024. 700 с.

15. Марущак М. Й. Історія дипломатії ХХ ст.: Курс лекцій. Львів, 2003. Бескид Біт, 2003. 303 с.
16. Пронь С. В. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1914-1991 роки: Навч. посіб. / С. В. Пронь. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2009. 140 с.
17. Хижняк І. А. Нова історія міжнародних відносин у системному форматі (1648-1918): Підручник / І. А. Хижняк. К.: Персонал, 2009. 224 с.
18. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): Підручник / Л. Д. Чекаленко, С. Г. Федуняк. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 464 с.

Допоміжна література

1. Борисова О. В. Зовнішня політика України: історія та сучасність / О. В. Борисова. Київ : Кондор, 2017. 341 с.
2. Булик М. В. Історія міжнародних відносин у давні часи : навчальний посібник / Булик М. В. Маріуполь : МДУ, 2017. 274 с.
3. Великі держави у Світовій війні 1914–1918: протистояння ідей і дипломатій : Монографія / За ред. С.С. Трояна. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2020. 152 с.
4. Войтович Л. Історія війн і військового мистецтва / Л. Войтович, Ю. Овсінський. Київ : Фоліо, 2017. Т. 1. 896 с.
5. Гавриленко О. А. Історія міжнародного права: стародавня доба : навчальний посібник / О. А. Гавриленко, Т. Л. Сироїд. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 232 с.
6. Геварт Р., Горн Дж. Війна під час миру. Збройні конфлікти в Європі після Першої світової війни 1917 – 1923. Київ: Laugus. 2020. 292 с.
7. Головченко В. І. Нариси з історії міжнародних відносин та зовнішньої політики країн Азії й Африки: навч. посіб. / В. І. Головченко, О. П. Степанов. К.: «Юрисконсульт», 2014. 424 с.
8. Дмитрієв А. І. Вестфальський мир 1648 року і сучасне міжнародне право / А. І. Дмитрієв. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. 426 с.
9. Д'ячков С. В. Історія середньовічного Сходу : підручник для студентів класичних університетів / С. В. Д'ячков. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 448 с.
10. Дьомін О. Б. Біля витоків англійського атлантизму. Зовнішня політика Англії кінця 50- кінця 80-х років XVI ст. / О. Б. Дьомін. Одеса : Астропринт, 2001. 360 с.
11. Забзалюк Д. Є. Хрестоносний рух Середньовіччя: політико-правовий вимір : монографія. Львів : СПОЛОМ, 2020. 428 с.
12. Лиман С. І. 100 років після Тріанону : угорсько-французькі політичні відносини та проблеми європейської безпеки / С. І. Лиман, А. Ю. Парфіненко // Актуальні проблеми міжнародних відносин та міжнародного права: матеріали Міжнародної науково-практичної

- конференції (м. Харків, 14 лютого 2020 року). Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. С. 44–50.
13. Лиман С. І. Нормандські формати : відомий регіон як актор та символ у міжнародних відносинах Х – ХХІ ст. / С. І. Лиман, А. Ю. Парфіненко // Стратегічні напрями зовнішньої політики Європейського Союзу : матеріали II-ї Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 16 квітня 2020 року). Х., 2020. С. 93–100.
 14. Лиман С. Осяяні вогнем: Столітня війна в творчості професора імператорського Харківського університету М. Н. Петрова (1826-1887) / С. І. Лиман // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Історія». Харків, 2021. Випуск 60. С. 49-71.
 15. Лиман С. І. Міжнародні відносини ХІ століття у творчості В. К. Надлера (1840-1894) / С. І. Лиман // Zaporizhzhia Historical Review. Запоріжжя : ЗНУ, 2022. Вип. 6(58). 2022. С. 378–390.
 16. Лиман С. Дипломатична діяльність Клеменса фон Меттерніха у творчості Василя Карловича Надлера (1840–1894) / С. І. Лиман // Проблеми історії країн Центральної та Східної Європи: збірник наукових праць. Кам'янець Подільський, 2022. Вип. 10. С.376–395.
 17. Лиман С. Швеція у довестфальську добу міжнародних відносин: досвід досліджень учених України у ХІХ – на початку ХХ ст. / С. І. Лиман // Ucrainica Mediaevalia. 2023. № 5. С. 53–65.
 18. Лиман С. І., Парфіненко А. Ю. Золотом, сталлю і словом: зовнішня політика Візантії у творчості одеських істориків (1817-1885) // Проблем історії країн Центральної та Східної Європи. Кам'янець-Подільський, 2023. Вип. 11. С. 155-179.
 19. Лиман С. І. Розвідка і дипломатія Сельджуцької імперії на сторінках трактату Нізама аль-Мулька «Сіасет-наме» // LAUREA V. Античний світ і середні віки. Харків, 2024. С. 27–29.
 20. Лиман С. І. Правила європейської дипломатії на сторінках твору Мішеля Монтеня «Проби» (1580) // LAUREA VI. Античний світ і Середні віки : Харків, 2025. С. 112-114.
 21. Макміллан М. Війна. Як конфлікти формували нас. Київ: Лабораторія, 2024. 304 с.
 22. Перша та Друга світові війни в історії людства (до 100-річчя початку Першої і 75-річчя початку Другої світових воєн): Монографія / Ред. С.С. Трояна. К.: ДП «НВЦ» «Пріоритети», 2014. 316 с.
 23. Подаляк Н. Г. Німецька Ганза: погляд з ХХІ століття. Рецензія на монографію: Н.Г. Подаляк. Могутня Ганза. Комерційний простір, міське життя і дипломатія ХІІ–ХVІІ століть. К.: Темпора, 2009. 360 с.
 24. Саєнко А. Військово-політична діяльність ордену тамплієрів в Палестині у ХІІ ст. // Етнічна історія народів Європи. 2025. Вип. 75. С 13–19.
 25. Семко Я. С. Лицарство та хрестові походи середньовіччя: документи та матеріали : навчальний посібник /Я. С. Семко. Одеса : Ун-т Ушинського, 2022. 229 с.

26. Симоненко Р. Г. Міжнародна обстановка непередодні Другої світової війни / Р. Г. Симоненко. К. : Вид-во гуманіт. л-ри, 2010. 71 с.
27. Україна в міжнародних відносинах ХХ століття: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Я. Й. Маліка. Львів: Світ, 2004. 391 с.
28. Ціватий В. Г. Зовнішні справи і дипломатичні практики Флорентійської республіки на межі Середньовіччя та раннього Модерного часу: інституціональний дискурс (проблеми історичної та сучасної комунікології) / В. Г. Ціватий // Зовнішні справи. 2020. № 9–10. С. 33–40.
29. Ціватий, В. Г. Європейська система міжнародних відносин і дипломатична практика в період Тридцятилітньої війни (1618-1648pp.): інституціональний та конгруентний дискурси / В. Г. Ціватий // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія «Історичні науки». 2020. Вип. 30. С. 39–49.
30. Ціватий В. Г. Дипломатія і зовнішня політика європейських держав у добу раннього Нового часу: метаморфози та інституціональні традиції Вестфальської системи міжнародних відносин / В. Г. Ціватий // Die wichtigsten Vektoren für die Entwicklung der Wissenschaft im Jahr 2020. Luxembourg, Grand Duchy of Luxembourg Band 2. S. 95–99.
31. Ціватий В. Г. Теорія, історія і практика європейської дипломатії XVI–XVIII століть: моделі, інституціоналізація, міжнародно-політичні системи (геополітичний дискурс раннього модерного часу). // Гуманітарний корпус. 2022. Вип. 43. С. 46-50.
32. Arndt J. Der Dreißigjährige Krieg 1618–1648 / J. Arndt. Stuttgart : Reclam, 2009. 340 s.
33. Bernstein W. J. A splendid exchange : how trade shaped the world / W. J. Bernstein. New York : Grove Press, 2008. 467 p.
34. Christie N. Muslims and Crusaders: Christianity's Wars in the Middle East, 1095–1382: From the Islamic Sources / N. Christie. Unit London and New York : Routledge, 2014. 246 p.
35. Cowan R. Roman Conquests: Italy / R. Cowan. Barnsley: Pen & Sword Books, 2009. 192 p.
36. Croxton D. The Last Christian Peace: The Congress of Westphalia as A Baroque Event / D. Croxton. New York : Palgrave Macmillan, 2013. 452 p.
37. Darwin J. After Tamerlane. The Rise and Fall of Global Empires, 1400–2000 / J. Darwin. L. : Bloomsbury Press, 2008. 578 p.
38. Frost R. I. The Northern Wars: War, State and Society in Northeastern Europe, 1558–1721. 2nd ed. / R. I. Frost. N. Y. : Routledge, 2014. 416 p.
39. Gray C. S. War, peace and international relations : an introduction to strategic history / Colin S. Gray. N.Y.: Routledge, 2007. 306 p.
40. Green D. The Hundred Years War: A People's History / D. Green. New Haven and London : Yale University Press, 2014. 360 p.
41. Jackson P. The Mongols and the West: 1221–1410 / P. Jackson. Harlow, England; New York: Longman. London : Routledge, 2018. 452 p.

42. Kamen H. *Empire: How Spain Became a World Power, 1492–1763.* / H. Kamen. New York: HarperCollins, 2003. 640 p.
43. Kennedy H. N. *The Great Arab Conquests: How the Spread of Islam Changed the World We Live In* / H. N. Kennedy. Philadelphia : Da Capo Press, 2008. 421 p.
44. *Medieval Foundations of International Relations* / ed. By W. Bain. London & New York Oxford : Routledge, 2017. 196 p.
45. Newitt M. D. D. *A History of Portuguese Overseas Expansion, 1400–1668* / M. D. D. Newitt. Routledge, 2005. 324 p.
46. Prokopios. *The Wars of Justinian* / trans. by H. B. Dewing, revised by A. Kaldellis. Indianapolis : Hackett Publishing Company, Inc., 2014. 642 p.
47. Romane J. *The First and Second Italian Wars 1494–1504: Fearless Knights, Ruthless Princes and the Coming of Gunpowder Armies* / J. Romane. Bransley: Pen and Sword Military, 2020. 256 p.
48. Santosuosso A. *Barbarians, Marauders, and Infidels: The Ways of Medieval Warfare* / A. Santosuosso. Boulder, CO : Westview Press, 2004. 360 p.
49. Saunders J. J. *The history of the Mongol conquests* / J. J. Saunders. Philadelphia : University of Pennsylvania Press, 2001. 296 p.
50. Streusand D. E. *Islamic Gunpowder Empires: Ottomans, Safavids, and Mughals* / D. E. Streusand. N. Y. : Perseus Books Group, 2010. 408 p.
51. Tyerman Ch. *The World of the Crusades* / Ch. Tyerman. New Haven & London : Yale University Press, 2019. 420 p.
52. Wilkinson P. *International Relations: A Very Short Introduction* / P. Wilkinson. Oxford: Oxford University Press, 2007. 144 p.
53. Wills J. E. *China and Maritime Europe, 1500–1800: Trade, Settlement, Diplomacy, and Missions* / J. E. Wills. Cambridge ; New York : Cambridge University Press, 2011. 297 p.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відеолекції, інше методичне забезпечення

1. Брусиловська О. І., Коваль І. М. *Історія міжнародних відносин (сер. III тис. до н. е. – сер. XVII ст. н. е.): навч.-метод. посіб.* URL.: <http://www.uk.x-pdf-5istoriya/1563434-1-oi-brusilovska-im-koval-istoriya-mizhnarodnih-vidnosin-ser-iii-tis-ser-xvii-ne-navchalno-metodichniy-posibnik-dl.php>
2. Бжезінський З. *Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи.* URL.: dontsov-nic.com.ua/wp-content/.../03/Bjezinski.Velyka-shahivnytsia.pdf
3. Зінченко А. Л. *Історія дипломатії: від давнини до Нового часу* / А. Л. Зінченко. К.: Проза, 2005. 560 с. <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001402>
4. *Історія сучасного світу : соціально-політична історія. XV- початку XXI століть : навч. посіб.* / [Ю. А. Горбань, Б. І. Білик, М. М. Карабанов [та ін.] ; за ред. Ю. А. Горбаня. URL.: <http://library.udpu.org.ua/library.../6istorichninauki.pdf>

5. Лиман С. І., Парфіненко А. Ю. Історія міжнародних відносин та дипломатії (довестфальська доба) : навчальний посібник / С. І. Лиман, А. Ю. Парфіненко. Суми : Університетська книга, 2024. 700 с. . URL.:
6. Павлюк В.В. Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки (1918-1945). URL.:
5<https://lib.oa.edu.ua/.../history/Павлюк%20Новітня%20історія%20країн%20Західно>.
7. Gray C. S. War, peace and international relations : an introduction to strategic history / Colin S. Gray. N.Y.: Routledge, 2007. 306 p. URL.:
<https://www.routledge.com/War-Peace-and-International-Relations-An-introduction-to-strategic-history/Gray/p/book/9780415594875>
8. Wilkinson P. International Relations: A Very Short Introduction / P. Wilkinson. Oxford: Oxford University Press, 2007. 144 p. URL.:https://www.academia.edu/20935310/international_relation_a_very_short_introduction_Paul_Wilkinson
9. Young T. Readings in the International Relations of Africa. Indiana. Indiana University Press: 2016, 384 p. URL.: http://www.ed.uiuc.edu/EPS/PES-yearbook/95_docs/rorty.html <https://dokumen.pub/readings-in-the-international-relations-of-africa-0253018803-9780253018809.html>

12. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили

В умовах дії обставин непоборної сили освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/ розпоряджень ректора/ проректора або за змішаною формою навчання або повністю дистанційно в синхронному режимі.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких обмежень з заборонаю відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість скласти екзамен дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Історія міжнародних відносин».

